

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA ZONGULDAK EKOTURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ İLE YEREL YÖNETİMLERİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

DETERMINATION OF ZONGULDAK ECOTOURISM POTENTIAL WITHIN THE SCOPE OF SUSTAINABLE TOURISM AND EVALUATION OF OPINIONS AND SUGGESTIONS OF LOCAL GOVERNMENTS

Ayşe AKKOCA¹

Cafer ALKAN²

Nalan ALBUZ³

¹ YL Öğrencisi., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, akkocaayse2000@gmail.com, ORCID: 0009-0005-4859-8878

² Lisans Öğrencisi., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Turizm Fakültesi, caferalkan026@gmail.com, ORCID: 0009-0007-0318-3606

³ Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Turizm Fakültesi, nalanalbulz@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2111-0842

Geliş Tarihi / Date Applied
15.07.2025

Kabul Tarihi / Date Accepted
20.08.2025

ÖZET

Bu çalışma, Zonguldak ilinin ekoturizm potansiyelini yerel yönetimlerin bakış açıları çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, ilin doğal alanlarında gerçekleştirilebilecek ekoturizm etkinlikleri belirlenmiş, mevcut uygulamalar incelenmiş ve sürdürülebilir turizm anlayışına uygun geliştirme önerileri sunulmuştur. Nitel araştırma yöntemi kapsamında Zonguldak merkez ve ilçelerindeki yerel yönetim temsilcileriyle görüşmeler yapılmış, elde edilen veriler Maxqda programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, bölgedeki ekoturizm faaliyetlerinin çeşitliliğini, karşılaşılan yapısal ve çevresel sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm yollarını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak çalışma, Zonguldak'ta ekoturizmin sürdürülebilir biçimde gelişebilmesi için yerel yönetimlerin planlama, kaynak yönetimi ve toplumsal bilinçlendirme konularında kilit rol üstlenmesi gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm, Ekoturizm, Zonguldak, Yerel Yönetimler, Turizm Potansiyeli.

ABSTRACT

This study aims to evaluate the ecotourism potential of Zonguldak province from the perspectives of local administrations. In the research, ecotourism activities that can be carried out in the natural areas of the province were determined, existing practices were examined and development suggestions were presented in accordance with the sustainable tourism approach. Within the scope of qualitative research method, interviews were conducted with local government representatives in the center and districts of Zonguldak, and the data obtained were analyzed using Maxqda software. The findings reveal the diversity of ecotourism activities in the region, structural and environmental problems encountered, and solutions to these problems. As a result, the study shows that local governments should play a key role in planning, resource management and social awareness raising for the sustainable development of ecotourism in Zonguldak.

Keywords: Sustainable Tourism, Ecotourism, Zonguldak, Local Governments, Tourism Potential

1. GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün, 'insanların kişisel veya ticari/mesleki amaçlarla, günlük yaşam alanlarının dışındaki yerlere seyahat etmelerini gerektiren sosyal, kültürel ve ekonomik bir fenomen' olarak tanımladığı turizm, hızla gelişen ve ülkelere önemli ekonomik gelir sağlayan bir sektör olarak öne çıkmaktadır (Akkuş ve Gül, 2020, s.181; Dinç ve Karakök, 2021, s. 242). Turizmin gelişmesiyle birlikte turistlerin tercihleri değişmekte, yeni turizm türleri ortaya çıkması ile turistik destinasyonlar üzerinde sosyal, kültürel ve fiziksel açıdan olumsuz etkiler görülebilmektedir (Çalışkan, 2020, s.49). Bu olumsuz etkileri minimize edebilmek amacıyla ülkeler turizm politikalarını sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek şekilde yeniden planlamaya başlamıştır (Dinç ve Karakök, 2021, s. 242). Sürdürülebilir turizm kapsamında ön plana çıkan doğa temelli ve doğayı korumaya yönelik turizm faaliyetleri ile birlikte ekoturizm daha fazla önem kazanmıştır (Kasalak, 2015, s. 189).

2002 yılı, "Dünya Ekoturizm Yılı" olarak ilan edilmiş ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı, Dünya Turizm Örgütü, Quebec Turizm Teşkilatı ve Kanada Turizm Komisyonu tarafından "Dünya Ekoturizm Zirvesi" düzenlenmiştir (Akkuş ve Gül, 2020, s. 181). 19-22 Mayıs 2002 tarihlerinde, Kanada'nın Quebec eyaletinde 138 ülkeden 1100 delegenin katılımıyla gerçekleştirilen bu zirvede, tüm ülkeler için ortak bir ekoturizm tanımı belirlenerek ekoturizm ilke ve prensipleri kabul edilmiştir (Bekdemir ve Elmacı, 2014; Buckley, 2013; Gheorghe ve Udrescu, 2018; Kaplan, 2013).

Türkiye, sahip olduğu doğal güzelliklerin yanı sıra zengin tarihi ve kültürel mirası sayesinde yalnızca yaz döneminde değil, yılın oniki ayı boyunca turizmden gelir elde etme potansiyeline sahiptir. Bu durum, son yıllarda ekoturizmin önemini giderek artırmıştır. Farklı doğal güzelliklere ev sahipliği yapan Türkiye'de ekoturizm kapsamında; yayla turizmi, bisiklet turları, kuş gözlemciliği, yaban hayatı gözlemleme, foto safari, akarsu sporları, çiftlik turizmi, botanik turizmi, atlı doğa yürüyüşü, kamp-karavan turizmi, mağara turizmi, dağ turizmi, doğa yürüyüşü ve balon turizmi gibi pek çok faaliyet yer almaktadır (Çalışkan, 2020, s.8).

Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan ve önemli ekoturizm potansiyeline sahip şehirlerden biri de Zonguldak'tır. Ekolojik olarak Karadeniz Bölgesi'nin özelliklerini yansıtan Zonguldak, ekoturizm açısından da geniş bir çeşitlilik sunmaktadır (Türker, 2013). Bu doğrultuda bu çalışma; Batı Karadeniz Bölgesi'nde Türkiye'nin en zengin taşkömürü maden yataklarına ve köklü bir tarihi geçmişe sahip olan Zonguldak'ta ekoturizm potansiyelini ortaya çıkarmayı, bölgeyi alternatif bir turizm türü olan ekoturizme kazandırma sürecine katkı sağlamayı ve yerel yönetimlerin görüşleri doğrultusunda doğal alanlarda gerçekleştirilebilecek ekoturizm etkinliklerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, sürdürülebilirlik, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm kavramları; ekoturizm ve sürdürülebilirlik ilişkisi, Karadeniz Bölgesi genelinde ekoturizmle ilgili yapılmış çalışmalar; Zonguldak'ın ekoturizm potansiyeli, Zonguldak'ta gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetleri sunulmuştur. İkinci bölümde ise araştırmanın amacı, yöntemi ve bulguları aktarılmış; Zonguldak ilinin ekoturizm potansiyeli ile yerel yönetimlerin görüş ve önerilerine ilişkin sonuç ve öneriler sunulmuştur.

1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE EKOTURİZM

1.1. Sürdürülebilirlik Kavramı ve Sürdürülebilir Turizm

Sürdürülebilirlik, doğanın korunmasıyla doğrudan ilişkilidir (Kızılaslan & Özyurt, 2012) ve Latince subtenire kelimesinden türeyerek “ayakta kalmak” veya “aşağıdan destek olmak” anlamına gelmektedir (Muscoe, 1995, s. 37). Son 30 yıldır yaygın biçimde kullanılan bu kavram, mevcut nesillerin ihtiyaçlarını karşılarken gelecek kuşakların gereksinimlerini engellemeyecek bir yaşam anlayışını ifade etmektedir (Çeşmeci & Kırıcı Tekeli, 2018). Ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarıyla gezegenin yaşanabilirliğini korumayı ve bu durumu geleceğe taşımayı hedefler (Dinç & Karakök, 2021). Böylece kaynakların korunarak gelecek nesillere sağlıklı bir çevre bırakılması amaçlanır (Collin, 2004, s. 265).

Günümüzde turizm, ekonomik değer yaratmanın yanı sıra doğa ve kültürel mirası da öne çıkarmaktadır. Ancak bu süreç, çevre üzerinde olumsuz etkiler bırakabilmektedir (Tükeltürk & Yılmaz, 2013, s. 3-30). Bu nedenle turizm bölgelerinin gelişimi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için doğal çevrenin korunması ile ekolojik dengenin bozulmaması hedeflenmeli, sürdürülebilir turizm yaklaşımı benimsenmelidir (Çalışkan, 2020, s. 6). Sürdürülebilir turizm; ekosistemlerin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, yerel yaşam standartlarının iyileştirilmesi, doğal kaynakların farklı kullanım olanaklarının geliştirilmesi, ziyaretçilere nitelikli deneyimler sunulması ve uzun vadeli ekonomik yapının desteklenmesini kapsar (Wight, 2003, s. 51; Demir & Çevirgen, 2006, s. 107).

Bu amaçlar doğrultusunda sürdürülebilir turizmin temel ilkeleri şu şekilde özetlenebilir (Avcıkurt, 2017, s. 184; Erkol Bayram, 2016, s. 2-18):

- Turistik düzenlemelerde arz yönlü yaklaşım benimsemek.
- Yerel halkın karar süreçlerine katılımını sağlamak.
- Turizmi yıl geneline dengeli yaymak.
- Kaynak tüketimi ve atık üretimini azaltmak.
- Çalışanları sürdürülebilir turizm konusunda eğitmek.
- Yerel ekonomiyi ve ulaşım imkânlarını geliştirmek.
- Doğal, tarihi ve kültürel varlıkları korumak.
- Toplumsal ve kültürel kimliği yaşatmak.
- Sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek.

1.2. Ekoturizm Kavramı

Yirminci yüzyılın ortalarına kadar, kitle turizminin hızlı bir şekilde büyümesi ve çevre bilincinin artması ile ekoturizm, daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır (Çalışkan, 2020, s. 14). Ekoturizm, sürdürülebilir bir doğa ve kültür temelli turizme alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte kitle turizminin çevre üzerindeki olumsuz etkilerine bir tepki olarak gelişmiştir (Haas, 2003, s. 147-166).

Ekoturizmin ilk resmi tanımı, literatürde Ceballos-Lascuráin tarafından yapılmıştır; "*doğal alanlarda bulunan manzaraların, yabani bitkilerin, hayvanların ve bu alanlarda var olan kültürel*

öğelerin keşfedilmesi, takdir edilmesi ve zevk alınması amacıyla yapılan, bozulmamış veya kirlenmemiş doğal alanlara yapılan seyahat" olarak tanımlamıştır (Blamey, 2001, s. 5-22).

Tuna (2007, s.17), ekoturizmin, doğanın yeniden keşfi, doğa ile ilişkilerin yeniden kurulması ve bozulan bu ilişkilerin düzeltilmesi adına "doğaya dönüş" hareketinin somut bir göstergesi olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Butler (1990, s.40-45), ekoturizmi, turizmin olumlu ekonomik etkilerini sınırlamadan, turistik bölgelerdeki olumsuz etkileri minimize ederek gerçekleştirilen turizm türü olarak tanımlamaktadır. Diğer bir deyişle, ekoturizm, bir bölgenin florası, faunası, jeolojisi ve ekosistemleri ile bu bölgede yaşayan insanların ihtiyaçları, kültürleri ve doğayla olan bağlarını kapsayan bir seyahat türüdür (Gültekin & Gültekin, 2017, s. 685-700).

Brouse (1992, s. 23), ekoturizmi, ziyaretçilerin çevreye ve ev sahibi kültüre yönelik eylemlerinin farkında olduğu ve bu etkileri dikkate alarak gerçekleştirdikleri sorumlu bir seyahat olarak tanımlamaktadır. Diğer bir tanıma göre ekoturizm, boş zaman, eğlence ve rekreasyonel ihtiyaçları karşılamak amacıyla işbirliği yapan firmalar ve organizasyonların oluşturduğu bir faaliyet bütünü olarak görülmektedir (Wearing & Neil, 2009, s. 172). Başka bir tanımda ise ekoturizm, halkın refahını gözeterek, doğal ve kültürel çevreyi koruma sorumluluğu ile yapılan gezilerdir. Bu, ekolojik ve ekonomik verimliliği bir arada taşıyan bir turizm türüdür (Kahraman & Türkay, 2006, s. 37).

Yapılan tanımları incelediğimizde, tüm tanımların ortak noktasının, çevreye zarar vermeden ondan faydalanma yollarını geliştirmek ve yerel halkların kültürlerini koruyarak, bu halkların turizm faaliyetlerinden yararlanmasını sağlamak olduğu görülmektedir. Bu, doğal alanlarda gerçekleştirilen ve çevreyi koruyarak, yerel halkın refah seviyesini artırmayı hedefleyen bir turizm türüdür (Akın ve Gül, 2020, s. 224).

Ekoturizm, birçok farklı tanıma ve çeşide sahiptir. Ancak en kapsamlı anlamıyla doğaya ve doğal yaşama yönelik seyahatlerle ilgilidir. Bu süreç, yerel halkı sürece dahil etmeyi, ekonomik faydayı artırmayı, çevreyi korumayı, ziyaretçilerin etkilerini en aza indirmeyi ve turist eğitimi teşvik ederek, biyolojik çeşitliliğin korunmasına ve yerel çevreye katkıda bulunmayı amaçlar (Hill & Gale, 2009, s. 3-16).

Ekoturizm, çevreye ve doğaya duyarlı davranışlarda bulunarak yerel halkın kültürünü korumak amacıyla onların ekonomik olarak kalkınmasına yardımcı olan turizm etkinliklerini içermektedir (Apalı, 2015, s.113). Ekoturizm, ne kadar çevreci bir turizm çeşidi olarak gözüksün de yanlış yönetildiği durumlarda olumsuz etkileri de olabilmektedir. Ekoturizmin hassas, yok olma eşiğinde olan ve korunmaya muhtaç bölgelerde gerçekleştirildiği düşünüldüğünde ise yıkıcı etkinin boyutu artmaktadır. Bu olumsuz etkiler şu şekilde sıralanabilir (Yücel, 2002):

- Bölgenin taşıma kapasitesinden daha fazla turist gelmesiyle oluşan tehdit
- Doğal çevrenin tahrip edilmesi
- İnşa faaliyetlerinin yarattığı olumsuz durumlar
- Nadir kaynakların yükselen rekabet ortamı sebebiyle daha düzensiz kullanılması

Buna rağmen, ekoturizm doğru yönlendirildiği ve kullanıldığı takdirde; doğal, çevresel ve sosyo-kültürel bakımdan olumlu etkilere sahiptir. Bunlar da ekoturizmin üzerine düşülmesinin en temel sebeplerinden bazılarıdır. Olumlu etkileri şu şekilde sıralayabiliriz (Yücel, 2002):

- Sade ve basit olan hizmetler sayesinde çevreye verilen karbon ayak izinin etkileri en aza indirgene bilmektedir.

- Kitle turizmin aksine küçük yatırımlar ile de gerçekleştirilebilmektedir.
- Ulusal park olarak nitelendirilen bölgelerde gerçekleştirilmektedir.
- Kaynak kullanımı gelecek nesiller de göz önüne alınması sebebiyle daha verimlidir.

Dünya Turizm Örgütü'ne göre ekoturizmin amaçları şu şekildedir (www.world-tourism.org)

- Turizmin doğa ve yerel çevre üzerinde yarattığı zararları minimize etmek.
- Turistlere ve yerel halka doğanın ve kültürel mirasın korunması konusunda eğitim vermek.
- Yerel halkın ihtiyaçlarını gözetererek, onların işbirliği ile gelişen sorumlu turizmi teşvik etmek.
- Koruma altındaki alanların yönetimi için gerekli finansal kaynakları sağlamak.
- Turizmin olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla, çevresel ve sosyo-kültürel faktörleri uzun vadeli izleyip değerlendirmek.
- Turizmin, yerel halkın ekonomik kazanç sağlamak üzere gelişimini desteklemek.
- Turizmin, bölgedeki sosyal ve çevresel kapasiteyi artırarak sürdürülebilir bir şekilde büyümesini sağlamak.
- Çevreyle uyumlu altyapı yatırımları yaparak, doğal yaşamı ve yerel bitki örtüsünü korumak.

Ekoturizmin amaçlarına paralel olarak belirlenen ilkeler, ekoturizmin doğasıyla uyumlu kurallar bütünüdür. Bu ilkeler doğrultusunda seyahat edenlere ekoturizm hakkında bilgi, sonuçlar ve ayırt edici özellikleri sunulur. Bu ilkeler şunları içerir (Erdoğan, 2003, s. 115; Björk, 2007, s. 23-45):

- Çevreye yönelik istenmeyen olumsuz etkileri azaltmak.
- Yerel halk ve turistler arasında ekosistemlerin değerinin anlaşılmasını ve korunmasını teşvik etmek.
- Yerel gelenek, görenek ve kültürlere saygı göstererek bunların korunmasına katkıda bulunmak.
- Yerel halk ve turistler arasındaki etkileşim ve uzlaşmayı desteklemek.
- Çevresel, kültürel ve sosyal farkındalık yaratmak ve saygıyı artırmak.
- Hem ev sahibi halk hem de turistler için olumlu deneyimler yaratmak.
- Koruma çabalarına finansal destek sağlamak.
- Yerel halk için ekonomik faydalar, yetkilendirme ve yeni yaşam fırsatları sunmak.
- Ev sahibi ülkenin sosyal, politik ve çevresel durumuna duyarlılığı artırmak.
- Uluslararası insan hakları ve iş sözleşmelerine saygı göstermek ve desteklemek.

Doğal ve kültürel açıdan zengin bir ülke olan Türkiye'de ekoturizm faaliyet türleri oldukça fazla sayıdadır. Bu turizm faaliyetleri aşağıda yer almaktadır.

Bisiklet Turları: Toplumda doğayı koruma bilincinin artması ile doğada gerçekleşen bisiklet turları popüler bir rekreasyon faaliyeti haline gelmiştir (Yaylı ve Sürücü, 2016, s.110).

Yayla Turizmi: Turistlerin doğada bol oksijen, temiz hava ve kaynak suyunun bulunduğu doğal ortamlarda tatil yapma istekleriyle yayla turizmi popüler hale gelmiştir (Tekin, 2016, s.1096).

Foto Safari: Fotoğraf çekimi yaparak farklı bir tatil deneyimi yaşamak isteyen turistler için deneyimler sunan bir ekoturizm faaliyetidir (Yaylı ve Sürücü, 2016, s.111).

Kuş Gözleme Turizmi (Ornitoloji): Çeşitli kuş türlerini gözlemlemek, onları tanımak, yaşam alanlarını görerek onları korumayı amaçlamaktadır. Türkiye'deki sulak alanların bir çoğu kuşların göç yolları üzerinde yer almaktadır ve bu sebeple pek çok kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır (Akpınar ve Bulut, 2010, s.1580).

Akarsu Sporları: Akarsu kaynaklarında turizm amacı ile yapılan kano, rafting, akarsu kayağı gibi su sporlarını içermektedir (Köroğlu, 2015, s.157).

Agro Turizm: Çiftlik turizmi olarakta bilinmektedir. Amacı kırsal alanlarda yaşayan yerel halka ekonomik olarak fayda sağlamaktır; konaklamalı veya günübirlik turlar şeklinde gerçekleştirilmektedir (Yaylı ve Sürücü, 2016, s.111).

Botanik Turizmi: Bir bölgeye özgü ve nadir görülen bitkilerin yaşam alanlarında birebir gözlemlenmesi ve bulunduğu yerlerden alınan örnek bitkilerin yaşam alanlarına kazandırılması için yapılan turizm faaliyetlerini içermektedir (Yaylı ve Sürücü, 2016, s.94).

Athl Doğa Yürüyüşü: Kıyı bölgelerde belirli bir güzergâh üzerinde bulunan patika yollarda atın dizginlerini kendine özgü yönlendirerek yapılan bir ekoturizm faaliyetidir (Newsome vd., 2002, s.52).

Kamp ve Karavan Turizmi: Doğada kısa süre konaklamak ya da dinlenmek amacıyla yapılan ve bu süre zarfında rekreatif ve sportif etkinliklerin gerçekleştirildiği, çadır, bungalov, baraka, karavan gibi konaklama seçenekleri olan ekoturizm faaliyetidir (Usta, 2008, s.46).

Dağ Turizmi: Bir tırmanma sporu olarak bilinir. Kaya tırmanışı, yürüyüş, kayaklı dağcılık, buz tırmanışı etkinliklerini kapsamaktadır (Somuncu, 2004, s.1).

Mağara Turizmi: Doğada bulunan mağaraların araştırılarak oluşumlarının incelenmesi veya haritalanması amacı ile yapılan ekoturizm faaliyetidir (Arpacı vd., 2012, s.62).

Balon Turizmi: Bir bölgenin doğal koşullarının ve uçuş şartlarının uygun olması durumunda balon ile yapılan kısa süreli yolculuk boyunca güzel manzaralar ve eşsiz bir seyahat deneyimi yaşatacak bir ekoturizm faaliyetidir (Şengül ve Genç, 2016, s.883).

Doğa Yürüyüşü: Doğada yürüyüş yaparken aynı zamanda doğal güzellikleri gözlemleyebileceğimiz gezileri içermektedir (Tekin, 2017, s.381).

Eko-Gastronomi: Yerel ürünlerin ön planda tutulduğu, yöre gastronomisinin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve gelecek nesillere aktarılması amacı ile gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetidir (Akdağ ve Üzülmüş, 2017, s.301-309).

1.3. Ekoturizm ve Sürdürülebilirlik İlişkisi

Belirli destinasyonların çok sayıda ziyaretçiye ev sahipliği yapması, bu bölgelerdeki çevresel ve kültürel değerlerin sürekliliği konusunu gündeme getirmektedir. Türkiye'deki bazı turizm destinasyonları, artan talep sonucu doğal ve kültürel çevre değerlerini koruma noktasında çeşitli zorluklarla karşılaşmakta; kentin özgün yapısını oluşturan ekosistemler, biyoçeşitlilik, doğal

varlıklar ve yerellik gibi unsurlar zamanla bozulmalara uğramaktadır (Seçal Sarıgül & Sungur, 2023: 257-259). Bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınmanın bir sonucu olarak ortaya çıkan ve kırsal alanlarda yapılan ekoturizm, doğayı esas alan bir yaklaşımdır ve birçok bileşeni bünyesinde barındırmaktadır (Altınok Çalışkan & Uzun, 2023: 989). Ekoturizmin bu yönü, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eder. Çünkü sürdürülebilir turizm, turizm faaliyetlerinin çevresel, ekonomik ve sosyal etkilerini dikkate alarak uzun vadede yerel halkın kalkınmasına katkıda bulunmayı amaçlayan etkinlikler olarak tanımlanmaktadır (Arıcı, 2022: 9).

Sürdürülebilir turizm birçok kaynağa ve araştırmacıya göre ekoturizm yerine de kullanılmaktadır. En temelde sürdürülebilir turizm ile ekoturizmin ilkeleri neredeyse aynıdır (Delen, 2022, s. 156). Bu doğrultuda sürdürülebilir turizm ve ekoturizm ancak; çevresel ve ekolojik anlamda sürdürülebilir, ekonomik anlamda uygulanabilir ve sosyal anlamda ise kabul edilebilir özelliklere bağlı olarak çevreci bir yönetim ve planlamalarla gerçekleştirilebilir (Kuter ve Ünal, 2009, s.147).

1.4. Karadeniz Bölgesi ve Zonguldak'ta Ekoturizm Potansiyeli

Karadeniz Bölgesi'nde ekoturizm çalışmaları, bölgenin doğal ve kültürel zenginliğini ortaya koymaktadır. Öztekin (2021), Zonguldak'ın ekoturizm kaynaklarını belirleyerek SWOT analizi yapmış ve fırsatların etkin kullanılması halinde uygulanabilir olduğunu belirtmiştir. Öztekin ve Çolak (2022), çevresel tahribat yaşayan Zonguldak'ın eko şehir modeli ile sürdürülebilir bir kent olabileceğini vurgulamıştır. Kök ve Akyurt Kurnaz (2020) Bolu'nun yürüyüş rotalarını incelemiş, doğa rehberliği eğitimlerinin önemine dikkat çekmiştir. Kaya ve Yıldırım (2020), Doğu Karadeniz illerinde ekoturizm alanlarını belirleyerek paydaş katılımını önermiştir. Doğan (2011), Mengen'in ekoturizm potansiyelinin yatırım ve planlama ile geliştirilebileceğini ifade etmiştir. Çavuş ve Zere (2020), Giresun halkının ekoturizme yönelik olumlu algıya sahip olduğunu tespit etmiştir.

Zonguldak; kültürel değerleri, doğal güzellikleri, sahili, zengin bitki örtüsü ve biyolojik çeşitliliği ile öne çıkmaktadır (Öztekin & Çolak, 2022; Öztekin, 2021). İl topraklarının %65'i ormanlarla kaplı olup 17 endemik bitki, 301 kuş türü ve çeşitli memeli ile deniz canlılarını barındırmaktadır (Zonguldak Valiliği [ZV] & Zonguldak İl Özel İdaresi [ZİÖİ], 2024). Uzun sahil şeridi, kuş göç yolları, mağaralar, sit alanları ve kültürel miras ekoturizm açısından önemli çekiciliklerdir. Ulaşım; kara, demir, deniz ve hava yolları ile sağlanmakta olup 2024 verilerine göre 44 konaklama tesisi bulunmaktadır; bunlardan yalnızca biri çevre dostu tesis olarak kayıtlıdır (Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTB], 2024). Bu potansiyelin korunarak değerlendirilmesi, bölgeyi ekoturizm açısından güçlü bir cazibe merkezi haline getirebilir.

1.6. Zonguldak'ta Gerçekleştirilen Ekoturizm Faaliyetleri

Türker ve Çetinkaya (2009) çalışmasında, Batı Karadeniz Bölgesinin, zengin doğal yapısı sayesinde doğa sporları açısından pek çok etkinliğe uygun olduğunu belirtmektedir. Ekoturizm açısından zengin bir potansiyele sahip olan Zonguldak ilinin ekoturizm kaynakları ile faaliyetleri aşağıda yer almaktadır.

- Gümeli Zonguldak'ın Alaplı ilçesinde yer alan Gümeli ve Bacaklı Yaylaları, ilin önemli doğal alanlarından. Bacaklı Yaylası 1637 m ile ilin en yüksek noktasıdır; Gümeli Yaylası ise 1000 m rakımda olup, porsuk ormanlarıyla dikkat çekmektedir. 2008'de 255 hektarlık alan "Gümeli Tabiat Anıtı" olarak koruma altına alınmıştır. Bölge trekking, fotoğrafçılık, bitki gözlemi, dağ bisikleti ve kamp gibi aktiviteler için uygundur.

- Devrek ilçesinde, Özbağı Beldesi'ndeki Madencioğlu Şelalesi (1010 m), Gerze Dere üzerinde yer almakta olup, fotoğraf safarisi, trekking ve olta balıkçılığına elverişlidir. Yine Devrek'teki Dirgine Çayı, 15 km'lik parkuru ve zorluk derecesi 3 olan yapısıyla rafting, kano ve nehir kayağı için uygun olup, en iyi dönem Mart-Mayıs aylarıdır.
- Kızılelma Mağarası (Zonguldak), 6.600 m uzunluğu ve zengin oluşumlarıyla (sarkıt, dikit, sütun, göl, akarsu) Türkiye'nin en uzun mağaralarından biridir. Filyos Havzası ise kış ve göç dönemlerinde 280 kuş türüne ev sahipliği yapmakta olup, Zonguldak'ı Türkiye'deki iller arasında kuş çeşitliliğinde ilk 10'a taşımaktadır (Türker, 2012).
- Alaplı'da İncivezaltı; Merkez ilçesinde Gökgöl, Cumayanı, Sofular, İnağzı, Çayırköy, Erçek, Kızılelma, Kokaksu, Ilıksu, Kapuz, İhsaniye, Çıngıllı Kuyu ve Ayıburnu; Ereğli'de ise Cehennemagağı (Kilise, Kocayusuf, Ayazma) mağaraları, mağara ve inanç turizmi açısından önem taşımaktadır.

2. YÖNTEM VE BULGULAR

2.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Araştırmanın amacı Zonguldak ilinde bulunan yerel yönetimler ile gerçekleştirilen görüşmelerle, yerel yönetimlerin ekoturizmin gelişmesine yönelik görüş ve önerilerini ortaya koyarak bölgenin ekoturizme kazandırılması, ekoturizm kapsamında yeni bir destinasyon olarak tanıtılması sürecine katkı sağlamaktır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, istatistiksel test kullanılmayan ve fiziksel efor ile bilgi edinerek uygulanan bir yöntemdir. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve belge analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin takip edildiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu kapsamda, veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmış ve katılımcıların kendi ifadeleriyle görüşlerini aktarmalarına imkân tanınmıştır. Araştırmanın örneklemini, Zonguldak il merkezi ve ilçelerinde görev yapan yerel yönetim temsilcileri oluşturmuştur. Katılımcılar; Zonguldak Belediye Başkanlığı, Karadeniz Ereğli, Çaycuma, Devrek, Kozlu, Alaplı, Kilimli ve Gökçebey belediyelerinden seçilmiştir. Katılımcı seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış, ekoturizm politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında doğrudan rol alan, konuya ilişkin deneyime sahip belediye başkanları, başkan yardımcıları, meclis üyeleri ve ilgili birim müdürleri tercih edilmiştir.

Veri toplama süreci, 15 Mayıs-3 Temmuz 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden önce ilgili kurumlarla iletişime geçilerek araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgilendirme yapılmış, katılımcılardan gönüllü katılım onayı alınmıştır. Yüz yüze yapılan görüşmeler ortalama 25-30 dakika sürmüş ve katılımcı onayı ile ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ses kayıtları daha sonra kelimesi kelimesine yazıya dökülmüştür.

Katılımcılar K1'den K8'e kadar kodlamıştır. Araştırmanın veri kaynağını, yerel yönetim temsilcilerinden yarı yapılandırılmış soru formu ile alınan yanıtlar oluşturmaktadır. Görüşme formu iki bölümden oluşmuştur: İlk bölümde sosyo-demografik bilgiler, ikinci bölümde ise ekoturizmin geliştirilmesine yönelik mevcut durum, yerel yönetimlerin çalışmaları, potansiyel faaliyetler ve öneriler gibi başlıklar altında 17 soru yer almıştır. Veri analizi, içerik analizi tekniği ile yürütülmüştür. Öncelikle tüm görüşme dökümleri ayrıntılı biçimde okunmuş, ardından veriler kodlanmış ve temalar oluşturulmuştur. Kodlama süreci, veri toplama tamamlandıktan hemen sonra, Temmuz 2024'ün ikinci haftasında başlatılmış ve iki hafta içinde tamamlanmıştır.

Kodlama sürecinde MAXQDA 2020 yazılımı kullanılmış; bu sayede verilerin sistematik biçimde organize edilmesi, kod ve temaların görsel haritalar üzerinden karşılaştırılması ve analiz edilmesi mümkün olmuştur. Araştırmada elde edilen verilerin geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla birden fazla yöntem kullanılmıştır. Kodlama, iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak yapılmış ve kodlar arasındaki uyum oranı incelenerek fikir birliği sağlanmıştır.

Güvenirliği sağlamak amacıyla araştırma sürecindeki tüm adımlar; görüşme tarihleri, katılımcı seçim kriterleri, veri toplama yöntemleri, kodlama süreci, ayrıntılı biçimde raporlanmıştır. Ayrıca kodlama şemaları ve tematik yapı, MAXQDA çıktıları ile arşivlenmiş; bu veriler yalnızca araştırma ekibi tarafından erişilebilecek şekilde saklanmıştır. Bu yöntemsel yaklaşım, Zonguldak'taki ekoturizm potansiyelinin, yerel yönetimlerin deneyim, gözlem ve stratejileri ışığında bütüncül biçimde değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Bu veriler, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analizi, özellikle yazılı belgeler, fotoğraflar ve metinler gibi farklı türdeki materyaller üzerinde yapılan araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Köroğlu & Güzel, 2022, s. 8). İçerik analizi, tüm iletişim biçimlerinin sembolik içeriklerini sistematik bir şekilde değerlendiren ve gözlem yapan bir araştırma tekniği olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntem, belirli bir metni dikkatle, ayrıntılı ve düzenli bir şekilde inceleyerek, kalıpları, temaları, önyargıları ve anlamları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Camprubí & Coromina, 2016, s. 134). İçerik analizi yapılırken, benzer özellikler taşıyan veriler, belirli temalar etrafında toplanarak düzenlenir ve açıklanır. Verileri analiz ederken, öncelikle veriler kodlanmakta, ardından temalar tanımlanmakta ve bu temalar doğrultusunda veriler düzenlenmektedir. Sonrasında, veriler belirli kategorilere ayrılarak tanımlanmakta ve elde edilen bulgular yorumlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 242).

2.2. Bulgular

Tablo 1'de katılımcıların demografik özellikleriyle ilgili bulgular yer almaktadır. Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan yerel yönetim temsilcilerinin 5'inin 'Erkek', 3'ünün 'Kadın' olduğu; 3'ünün '31-40 yaş aralığında', 3'ünün '41-50 yaş aralığında', 2'sinin 51 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların eğitim durumlarına bakıldığında 1 katılımcının 'Lise', 7 katılımcının 'Lisans' olduğu; ayrıca araştırmaya katılan yerel yönetim temsilcilerinden biri olan kamu çalışanı K5'in turizm eğitimi aldığı kalan diğer 7 katılımcının turizm eğitimi almadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Sıra	Yaş	Cinsiyet	Memleket	Eğitim	Turizm Eğitimi
K1	51+	K	Trabzon	Lisans	Yok
K2	31-40	K	Zonguldak	Lisans	Yok
K3	51+	E	Zonguldak	Lise	Yok
K4	41-50	E	Zonguldak	Lisans	Yok
K5	31-40	E	Zonguldak	Lisans	Var
K6	41-50	E	Zonguldak	Lisans	Yok
K7	41-50	K	Zonguldak	Lisans	Yok
K8	31-40	E	Zonguldak	Lisans	Yok

Şekil 1’de araştırma verilerinden elde edilen kodların kelime bulutu yer almaktadır. Kelime bulutunda Ekoturizmin Farklılıkları, Politika Planlamaları, Engeller, Doğa Yürüyüşü, Tanıtım, Yöresel Ürünler, Motivasyon Unsurları, Potansiyel Noktalar, Ekoturizm Bilgisi, Ekoturizm Aktiviteleri, Çevre Bilinci, Altyapı, İklim, Bütçe, Sürdürülebilirlik, Katkılar, Yerel Etkinlikler, Yerel Kalkınma, Yetkin Personel, Kültürel Değerler, Kaçış, Koordinasyon, İlgi, Merak, Herkime Evleri, Rafting, Mantar Toplama, Bisiklet Turizmi, Çiftlik Turizmi, Yamaç Paraşütü, Kamp ve Karavan Turizmi, Kanyon Yürüyüşü, Osmanlı Çileği, Kestane Balı, Elpek Bezi, Devrek Simiti, Cevizli Gömeç, Beyaz Baklava, Manda Yoğurdu, Alaplı Fındığı, Kızılcık Şurubu, Zılbıt Otu, Zonguldak Ekoturizm Potansiyeli, Hamsi Festivali, Ekoturizm Farkındalığı, Kdz. Ereğli Çilek Festivali, Kdz. Ereğli Balı Mahallesi, Kuş Gözlemciliği, Harmankaya Şelaleri, Ereğli Kalesi, Gümeli Yaylası, Gökgöl Mağarası, Kızılelma Mağarası, Çatalağzı Mağarası, Cehennem Ağzı Mağaraları, Bostandüzü olmak üzere büyüktan küçüğe doğru yazılan 56 kod yer almaktadır. Kod bulutunda "Ekoturizmin Farklılıkları," "Engeller," "Tanıtım," "Politika Planlamaları" ve "Doğa Yürüyüşü" gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır. Araştırma verilerinden elde edilen bu kodlar ile stratejik planlamalar, farkındalık çalışmaları ve altyapı çalışmalarının ekoturizmin gelişmesinde oldukça önemli olduğuna değinilmiştir.

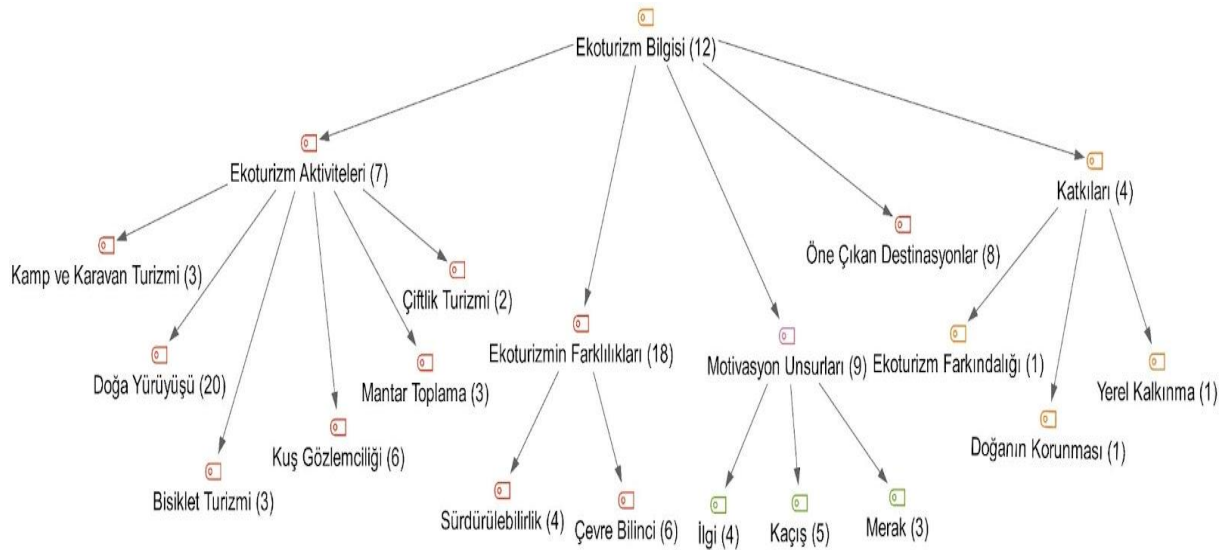
Şekil 1: Kod Kelime Bulutu

Araştırma verilerinden elde edilen kod ve alt kodların tamamını gösteren Ekoturizm Bilgisi Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeline Şekil 2’de yer verilmiştir. Oluşturulan temalar arasında Ekoturizm bilgisi ana teması (n=12) kodlanarak en çok kodlanan ana tema olmuştur. Bu ana tema kapsamında ekoturizmin farklılıkları alt teması (n=18), motivasyon unsurları alt temasının (n=9), öne çıkan destinasyonlar alt teması (n=8), ekoturizm aktiviteleri (n=7), katkıları ise (n=4) kodlanmıştır. Araştırmanın, katılımcıların ekoturizm bilgisini ortaya çıkarmaya dayalı olması ekoturizm farklılıkları ile ilgili olan alt temanın çok fazla kodlandığını göstermektedir. Katılımcıların ekoturizmin diğer turizm türlerinden farkını anlamak amacıyla oluşturulmuş ekoturizm farklılıkları adlı alt temanın altında oluşturulan çevre bilinci (n=6) kez, sürdürülebilirlik kavramı ise (n=4) kez kodlanmıştır. İkinci sık tekrarlanan ekoturizm

aktiviteleri adlı alt tema altında doğa yürüyüşü (n=20), kuş gözlemciliği (n=6) kez, kamp-karavan turizmi (n=3), mantar turizmi n=3, bisiklet turizmi (n=3), çiftlik turizmi (n=2) kez kodlanmıştır. Katılımcıları ekoturizme yönlendiren motivasyon unsurlarını belirlemeye yönelik oluşturulan motivasyon unsurları adlı alt tema altında kaçış (n=5), ilgi (n=4), merak (n=3) kez kodlanmıştır. Ekoturizmin katkılarının neler olduğunu belirlemeye yönelik oluşturulmuş katkılar adlı alt tema altında oluşturulmuş ekoturizm farkındalığı (n=1), doğanın korunması (n=1), yerel kalkınma (n=1) kez kodlanmıştır. Katılımcılar ekoturizmin genel olarak katkılarından bahsederken bir yandan da gelecek için birçok avantaj sunabileceğine değinmişlerdir.

Şekil 2: Ekoturizm Bilgisi Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli

Şekil 3'te görüldüğü gibi Zonguldak ekoturizm potansiyeli ana kodu altında oluşturulan ve en sık kodlanan engeller adlı alt kod (n=22), politika planlamaları (n=16), potansiyel noktalar (n=13), iklim (n=8), yöresel değerler (n=7), yerel etkinlikler ise (n=4) kez kodlanmıştır. Zonguldak ekoturizm potansiyeline etki eden bu unsurları belirlerken katılımcıların bu kategoride yer alan kodlarla bağlantılı olarak sorulara verilen örnek alıntıları şu şekildedir.

K8- “En büyük eksiklik zaten tanıtım eksikliği dediğim gibi burada yaşayan birçok kişi porsuk ağacının önemini bilemez hatta yerini bile bilmeyenlerde vardır bu da ilgi merak ile alakalı merak olması içinde tanıtım olması lazım o da yeterli değil bütçeden dolayı biz bunu belediyenin resmi sayfalarından olsun sosyal medyadan olsun tanıtımaya merak uyandırmaya çalışıyoruz.”

K6- “Bölgedeki lokasyonları onlara göstermemiz lazım ama oraları hazırlamak lazım şu an oralar hazır değil. Yani burada baston yapan atölyeler var ancak burada bir tur otobüsünün kaldığı süre 20 dakika WC ihtiyacını giderip bastoncuları gezip oturuyorlar çay içiyorlar simit yiyorlar sonra gidiyorlar.”

K7- “Bölgenin ikliminin birçok olumlu etkisi var hele ki doğa severler için birçok rengi görüyorsunuz orman açısından bu bölgede birçok hayvanı mesela kuş özellikle birçok çeşidini görüyorsunuz. Ekoturizm için olumsuz bir etkisi olacağını düşünmüyorum ama bir kültür turu için gelen bir kişi buranın sürekli yağış almasından hoşlanmayabilir.”

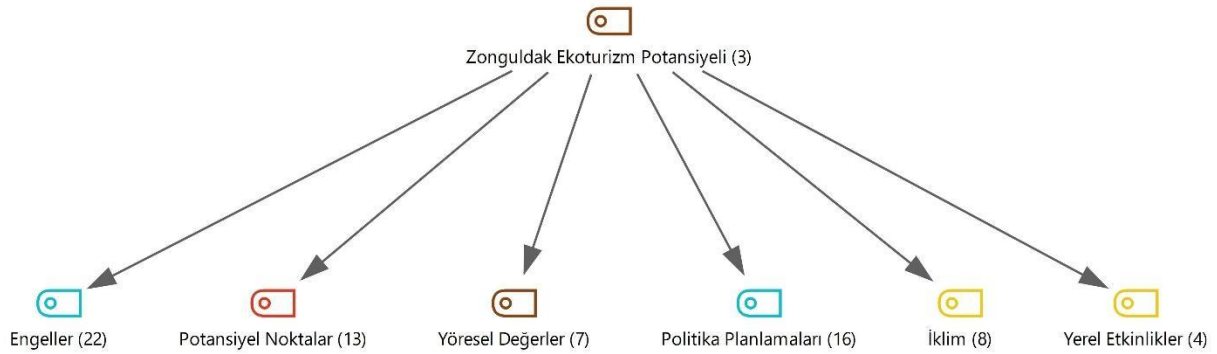
K8- “İklimin çok güzel etkileri var aslında kış mevsiminde olsun yaylanın kış kar ve o doğa ile olan eşsiz görüntüsü ya da sonbahar da göreceğiniz hatta çoğunlukla gördüğümüz yağmur ve birçok rengin ormanlardaki o eşsiz manzaraları çok ilgi çekiyor. ”

K4- “Sürekli yağış alan bir bölge olduğu için flora fauna açısından çok zengin olması oldukça çekici diyebilirim. Ekoturizm açısından olumsuz bir eksisi olduğunu düşünmüyorum farklı turizm çeşitleri için olumsuz yanları olacaktır.”

K3- “Bölgeye konaklamalı turlar yok denecek kadar az gelmekte en fazla bir gece konaklamalı turlar gelmekte. Maden bölgesi olduğu için gelen misafirlerimizi Zonguldak bölgesindeki alanları gezdiriyoruz ve tanıtıyoruz.”

Katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda oluşturulan bu modelden yola çıkarak, Zonguldak'ın ekoturizm potansiyelinin değerlendirilirken birçok katılımcının bölgedeki eksikliklerden bahsetmesi ve bu süreç içerisinde en önemli engellerin alt yapı ve politika planlamaları kaynaklı olduğuna değinilmiştir. Katılımcılar Zonguldak ikliminin de olumlu etkisi olarak ekoturizm açısından çekici ve doğal yapısına dikkat çekmişlerdir.

Şekil 3: Zonguldak Ekoturizm Potansiyeli Hiyerarşik Kod - Alt Kod Modeli

Şekil 4'te görüldüğü üzere katılımcıların bölgede ekoturizmin gelişmesinin önündeki engeller alt kodu altında oluşturulmuş alt kodlardan tanıtım (n=17), alt yapı (n=10), bütçe (n= 8), yetkin personel (n=2), koordinasyon (n=1) kez kodlanmıştır. Katılımcıların “İl ya da ilçede ekoturizm bağlamında ne tür eksiklikler bulunmaktadır? Bu konuda yapılan bir çalışma var mı? Eğer varsa yapılan bu çalışmalarda karşılaşılan problemler nelerdir?” sorusu altında ekoturizmin gelişmesindeki en büyük engel olarak tanıtım ve alt yapı eksiklikleri dile getirilmiştir. Aşağıda katılımcıların bu kategoride yer alan kodlarla bağlantılı olarak sorulara verdikleri cevapların örnek alıntıları verilmiştir.

K2- “Tanıtım eksikliği, altyapı yetersizliği, eğitim ve bilinçlendirme eksikliğinden dolayı ve ilgide az burada biraz. Çalışmalar mevcut ancak genellikle finansman, koordinasyon ve yerel halkın katılımı konularında sorunlar yaşanmaktadır.”

K4- “Daha güvenli emniyetli parkur alt yapıları doğaya zara vermeyecek giderlerin çözülmesi doğaya tedbirli bırakılması önemli.”

K5- “Birincisi bir bütçe ayırmak gerekir kalıcı olması içinde örneğin bir eko köy çalışanını maaşa bağlanabilir ki yaşamını idame ettirebilsin ya da pazarlar kurulmalı ki insanlar satış yapabilsin. Zonguldak bunun için yeterli ve deniz ve güneşin bir arada olduğu bir yer sadece bir tık ileri düşünmeliyiz ki Türkiye'nin en zengin ilçelerinden yeşil doğal ilçelerinden birine sahibiz. ”

K6- “Planlama, yol, ulaşım, parkurları oluşturmak lazım trekking yapacaksanız hangi parkurları oluşturmak lazım trekking yaptırılmalı hangi parkurda yaptırılmalı bu eksiklikler. “

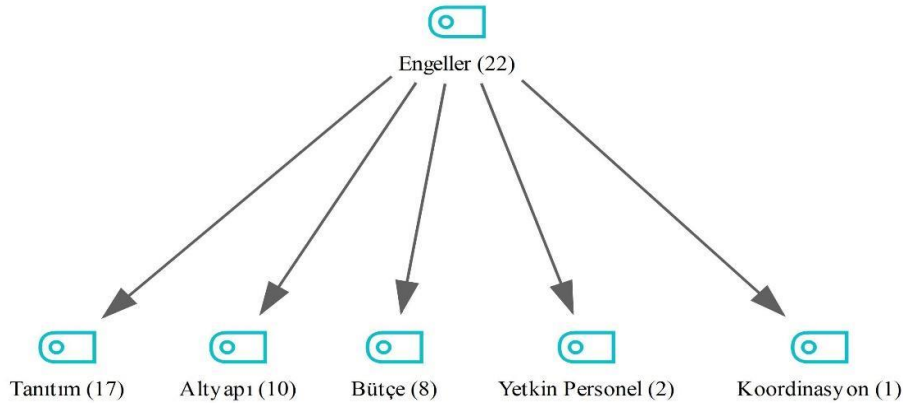
K8- “Ulaşım için güvenli bir alt yapının olması çok önemli zaten bilinen şu an için sadece Gümeli yaylası porsuk ağacı var ona da ulaşım ve tanıtım önemli-bilinçlendirme için broşürler tanıtımlar olmalı. “

K3- “BAKKA’ nın yaptığı projeler var bizde burada yapacak henüz bir altyapı olmadığı için bir yürüyüş rotalarımız sadece ormanlardan ibaret. “

K1- “Belirli noktalara gayet doğal görünen tuvaletler korunmalı ama bu da bütçeyle yapılabilecek bir şey, bu durumu çözmeye çalışıyoruz. Altyapı önemi burada da ortaya çıkıyor. İnsanlar bir yerden bir yere geliyor kamp yapacak ama çay için ateş yakabileceği, su ihtiyacını karşılayabileceği yer olmalı. Belediyeler, valilik ve bu konuyla ilgili tüm kuruluşların koordineli olarak çalışması gerekiyor. Aynı zamanda bizim bölgedeki yerel halkta doğa ile ilgili çok meraklı insanlar var. “

Katılımcıların verdiği cevaplara göre ekoturizmin önündeki en büyük engelin tanıtım, alt yapı ve bütçe olmasının yanı sıra bu işlerle ilgilenen birimlerin de koordineli çalışması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Katılımcılar tarafından bu eksiklikler ile ilgili önerilerde bulunulmuş ve kişiyi ekoturizme yönlendirecek en önemli motivasyon unsurlardan biri olan ilginin bölgedeki yerel halk içinde önemine değinilmiştir.

Şekil 4: Engeller Adı Altında- Hiyerarşik Kod-Alt kod Modeli

Şekil 5’te görüldüğü üzere katılımcılara, ekoturizme yönelten motivasyon unsurları sorulmuştur. Katılımcıların motivasyon unsurları adlı kod altında kaçış (n=5), ilgi (n=4), merak (n=3) kez kodlanmıştır. Katılımcıların “Size göre eko turistleri seyahate yönelten motivasyonlar/sebepler nelerdir?” sorusuna en önemli motivasyon sebebinin yoğun iş temposundan kaçış kaynaklı olduğu ve kişilerde doğanın rahatlatıcı bir etkisi olduğu düşünülerek doğaya olan sevginin artmasına neden olduğu dile getirilmiştir. Aynı zamanda katılımcılardan bazıları ekoturizmin yeni bir turizm türü olduğuna ve kişilerde merak duygusunun canlandığına değinmiştir. Aşağıda katılımcıların bu kategoride yer alan kodlarla bağlantılı olarak sorulara verdikleri cevapların örnek alıntıları yer almaktadır.

K2- “Doğa ve vahşi yaşam sevgisi, çevre bilinci, yerel kültürleri tanıma isteği, sürdürülebilir yaşam tarzını destekleme, stres ve şehir hayatından kaçış. İnsanlar rutin hayatlarından farklı sebeplerden dolayı bunahıyorlar bunlar aile, iş baskısı olabilir ve doğa buna iyi geliyor.”

K3- “Burası bir sahil kasabasıdır ve bakir bir bölgedir. Artık insanların yeni yeni arayışlar içerisinde olması ve yeni yerler keşfetme isteği bu motivasyonu oluşturur.”

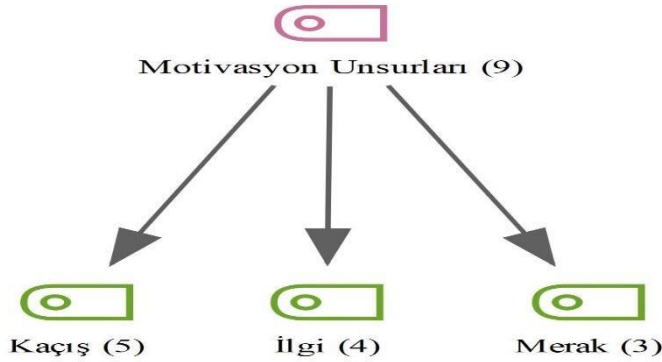
K4- “En önemlisi merak ve ilgi bence zaten çok bilinen bir turizm çeşidi değil doğa severler için ya da yoğun iş temposundan kendisine rahatlatma isteği ile doğaya bırakmak diyebilirim.”

K6- “Genellikle büyük şehirlerde insanların o şehrin yoğunluğundan kurtulmak için tercih ettikleri bir aktivite bir kaçma olarak görüyorum ben.”

K7- “Bu yoğun iş hayatından, farklı psikolojik ya da sosyal sebepler olabilir kendimizi doğanın sakinliğine bırakmak olabilir aynı zamanda ilgi de çok önemli zaten çok niş bir turizm ekoturizm yeni yani o yüzden ilgi çok önemli. ”

K8- “Ben kendim bir eko turist gibi düşünürsem merak ve doğayı keşfetme duygusu çok önemli bence. ”

Şekil 5: Motivasyon Unsurları Adı Altında Kod -Alt kod Hiyerarşisi

Şekil 6'ya göre Zonguldak'ta ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleştirilebileceği potansiyel noktalar kodu altında Zonguldak merkezde yer alan Harmankaya Şelaleleri (n=4), Alaplı'da yer alan ve içerisinde dünyanın en yaşlı ağaçlarından birini barındıran ve çok sayıda porsuk ağacının yer aldığı Gümeli Yaylası (n=4), Gökçebey ilçesinde yeşilin içerisinde yer alan herkime evleri (n=4), Zonguldak merkezde yer alan kent ormanı (n=3), Zonguldak merkezde konumlanan ve Türkiye'nin en uzun mağaraları içerisinde yer alan içerisinde çok fazla sarkıt ve dikitlerin yer aldığı Gökgöl Mağarası (n=2) kez kodlanmıştır. Katılımcılar, “Zonguldak destinasyonunda mevcut ekoturizm rotaları var mı? Ekoturizme yönelik yeni rota çalışmaları var mı?” sorusunu Zonguldak merkez veya ilçelerinde ekoturizm potansiyeline sahip olan noktalar hakkında bilgi vererek cevaplandırmışlardır. Aşağıda katılımcıların bu kategoride yer alan kodlarla bağlantılı olarak sorulara verdikleri cevapların örnek alıntıları yer almaktadır.

K4- “Bu bölgede çevre illere yapılıyor Gökçebey için sadece herkime evleri var. Farklı rotalarda düşünülüyor ama yeni düşünceler bunlar henüz bir çalışma yok.”

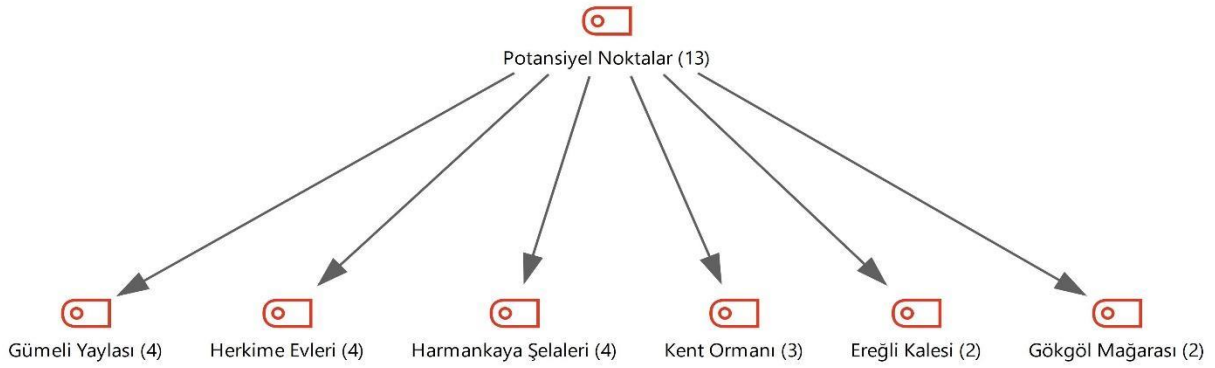
K5- “BAKKA'nın bildiğim kadarıyla böyle çalışması var mesela Ereğli kalesi var. Kültür Bakanlığı tarafından açılan kaleye çıkışa kadar doğa yürüyüşü söz konusu araç giremiyor çünkü birçok bitki, kuş ve kaplumbağa gibi hayvanlarda görülüyor. Doğa deniz yeşil manzaraları görebiliyoruz burada da.”

K7- “Kent ormanı içerisinde yürüyüş parkurlarımız var bisiklet parkur uzun rotalarımız var aynı zamanda yaşam park alanı içerisinde bulunan yürüyüş, bisiklet parkurlarımız var. Yeni rota çalışmaları var tabii ama bunlar sadece şu an için bir fikir. ”

K3- “Kilimli bölgesi transit geçiş bölgesi olduğu için çok nadir turlar Kilimli'ye uğruyor. Bizim konuyla ilgili sosyal tesislerimiz bulunmakta. Bununla ilgili zaman zaman küçük çalışmalar yapıyoruz. Genelde Kilimli'ye uğrayan turistler turlar ile değil; bireysel olarak gelmektedirler ve

bizler de gelen misafirlerimize Kilimli’de konaklama hizmeti veriyoruz. Ancak ileriye dönük bakıldığında turistlerin turlarla gelmesi içinde bir çalışma yapılacak. Çünkü yapılacak projeler içerisinde yer alıyor. Kızılelma Mağarası, Çatalağzı Mağarası gibi ama aktif olarak ziyaretçi almıyorlar. Zonguldak bölgesinde yalnızca Gökgöl Mağarası var turizm kapsamında değerlendirilen. Kilimli bölgesinde bulunan mağaralar da Gökgöl mağarasının bir uzantısıdır aslında.

Şekil 6: Potansiyel Noktalar Adı Altında Kod- Alt Kod Hiyerarşisi

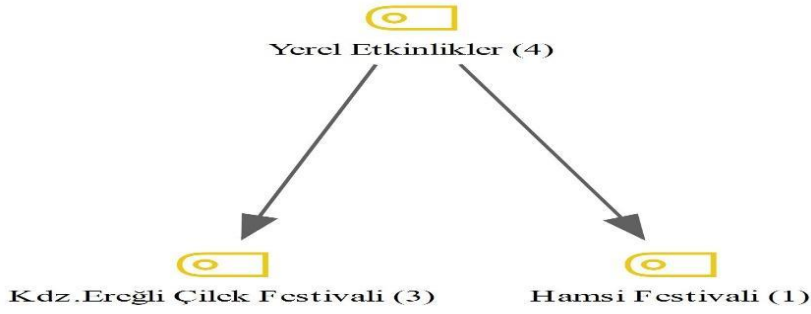
Şekil 7’de de görüldüğü üzere katılımcılara yöneltilen “bölgede gerçekleştirilen hangi yerel etkinliklerin ekoturizmi de içerisine alarak gerçekleştirildiği ya da gerçekleştirilebileceği” sorusuna verilen yanıtlarda Kdz. Ereğli çilek festivali (n=3), Hamsi festivali (n=1) kez kodlanmıştır. Aşağıda katılımcıların bu kategoride yer alan kodlarla bağlantılı olarak sorulara verdikleri cevapların örnek alıntıları verilmiştir.

K5- “Osmanlı çileği, elpek bezi, zılbıt otu, Ereğli çilek reçelinin satıldığı ve elpek bezi üretim yeri var ama belediyeye ait değil. Bununla ilgili biz magnet, el broşürü, tanıtım kitapçığı şeklinde yapıp gelen misafirlere de bunu veriyoruz. Aynı zamanda ulusal Ereğli çileği gibi hamsi festivali gibi etkinliklerimizde var bahar şenliklerimiz var gelen sanatçı misafirlerimize mesela elpek bezinden yapılan şal gibi çilek gibi ürünlerimizi hediye ediyoruz. Bunun için tek eksiğinde turizm danışma ofisimizin olmaması diye düşünüyorum.”

K5- “Trekking, bisiklet turları, yüzme yarışmaları, festivaller, Kdz. Ereğli çilek festivali, yelkenli tekne turları çünkü burası bir doğal limandır çünkü aynı zamanda spor anlamında dağcılık var, motor var arazide dediğim gibi eko anlamında küçüğe olsa az çünkü köyler mahalleleştirdi tarım hayvancılık azaldı şehre ilgimiz arttı fabrikasyon ürünler arttı ve çevre doğa ile alakalı şeylerde azaldı haliyle ama bunu devam ettiren köylü pazarlarında falan doğal ürünlerini satan vatandaşlarımızda var hala.”

K2- “Doğal ve kültürel mirasın tanıtımı için fuar katılımları, yerel ürünlerin pazarlanması, ekoturizmi destekleyen festivaller ve etkinlikler yapılıyor burada. Mevcut projeler genellikle yeterli görülmekte ancak daha fazla tanıtım ve altyapı çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır.”

Şekil 7: Yerel Etkinlikler Kod-Alt Kod Hiyerarşisi

Şekil 8’de yöresel ürünler adı altında oluşturulmuş alt kodlardan kestane balı (n=3), elpek bezi (n=3), manda yoğurdu (n=2), zılbıt otu (n=2), cevizli gömeç (n=1), beyaz baklava (n=1) , çekmen bezi (n=1), Alaplı fındığı (n=1), Osmanlı çileği (n=1), Devrek simidi (n=1) kez kodlanmıştır. Katılımcılar kodlanan bu ürünlerin ekoturizme kazandırılması gerektirdiğini dile getirmişlerdir. Aşağıda, “Zonguldak’a özgü ürünlerin (Elpek bezi, Ereğli çileği, Devrek bastonu vb.) ekoturizm, kapsamında pazarlanması ve tanıtılması için ne gibi girişimlerde bulunmaktadır?” sorusuna katılımcıların bu kategoride yer alan kodlarla bağlantılı olarak verdikleri cevaplardan örnek alıntılar yer almaktadır.

K3- “Kilimlinin kültürü ve geçmişinde bu tarz ürünler bulunmamakta ancak Zonguldak bölgesinde tanıtıldığı gibi kilimli ilçemizde de kestane balı üretimi vardır. Ciddi anlamda üretimi yapılmakta. Bununla ilgili tanıtım çalışmaları konusunda çok geç kalınmıştır. Bu bölgede üretilen kestaneler Kilimli bölgesi içerisinde satılmakta, dış pazara taşınmadı.”

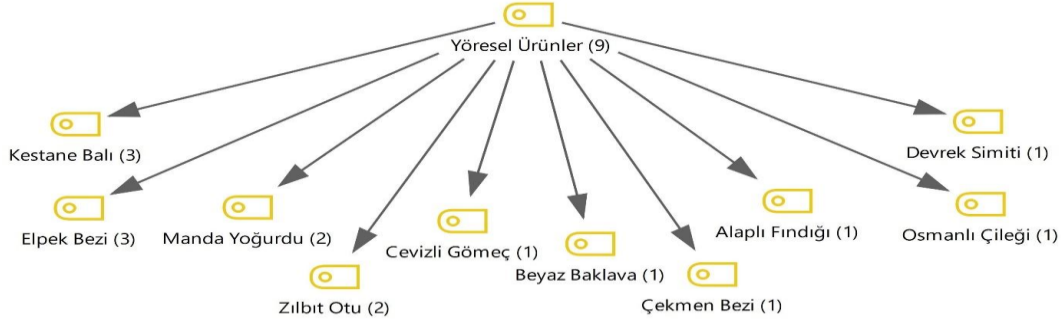
K5- “Osmanlı çileği, elpek bezi, zılbıt otu, Ereğli çilek reçelinin satıldığı ve elpek bezi üretim yeri var ama belediyeye ait değil. Bununla ilgili biz magnet, el broşürü, tanıtım kitapçığı şeklinde yapıp gelen misafirlere de bunu veriyoruz. Aynı zamanda ulusal Ereğli çileği gibi hamsi festivali gibi etkinliklerimizde var bahar şenliklerimiz var gelen sanatçı misafirlerimize mesela elpek bezinden yapılan şal gibi çilek gibi ürünlerimizi hediye ediyoruz.”

K6- “Burada Devrek bastonu var ve marka değeri olan bir baston tescilli bir ürün Türkiye’nin her yerinde de biliniyor aslında ondan ziyade burada daha farklı ürünlerde var işte cevizli gömeç gibi, Beyaz baklava gibi, Devrek simidi gibi farklı bir sürü yöresel lezzet var ama birkaç tanesi biliniyor tescilli.”

K7- “Buraya özgü manda yoğurdumuz var biliyorsunuz manda yetiştiriciliği oldukça önemli ve bu çevreye doğaya özgü otlarla beslenen mandalar yoğurdu da oldukça özel tabii bunun içinde köylü pazarımız var oradan doğal organik bir şekilde alışveriş yapılabilir.”

K8- “Bizim Alaplı fındığımız var biliyorsunuz Alaplı’ya özgü çekmen bezi dediğimiz bir bez var köylerde çok az şimdi yapanlar var bunu işleyenler, kestane balımız var kestanemiz var bunları Zonguldak tanıtım fuarı oluyor İstanbul’da Alaplı belediyesi olarak bizde katılım sağlayıp ürünlerimizi de orada sunuyoruz. “

Şekil 8: Yöresel Değerler Adı Altında Kod – Alt Kod Hiyerarşisi

Şekil 9'da ekoturizm aktiviteleri kodu altında doğa yürüyüşü (n=19), kuş gözlemciliği (n=6), Kamp ve karavan turizmi (n=3), mantar toplama (n=3), bisiklet turizmi (n=3), yamaç paraşütü (n=2), çiftlik turizmi (n=2), rafting (n=2), kanyon yürüyüşü (n=1), yayla turizmi (n=1) kez kodlanmıştır. Aşağıda, "Ekoturizm denildiğinde sizce hangi aktiviteler bu kapsamda ele alınabilir? Sizce bu aktivitelerden en çok ve en az sürdürülebilir olanları hangileridir?" sorusuna katılımcıların bu kategoride yer alan kodlarla bağlantılı olarak verdikleri cevaplardan örnek alıntılar verilmiştir.

K2- "Doğa yürüyüşleri, kuş gözlemi, vahşi yaşam turları, kültürel ve tarihi yerlerin ziyaretleri, yerel ürünlerin tanıtımı ve pazarlanması. Doğa yürüyüşleri ve kuş gözlemi en sürdürülebilir olanlarıdır bana göre. En az sürdürülebilir olanlar ise büyük çoğunluğun katıldığı etkinlikler diyebilirim."

K3- "Özel günlerde ve tarihlerde, bayramlarda ve festivallerde doğa turizmi kapsamında doğa yürüyüşleri yapılıyor. Aynı zamanda yurtdışından gelen misafirlerimiz olduğunda onlara kilimlide konaklama hizmeti verip kültürümüzü tanıtıyoruz ve bu bağlamda çeşitli aktiviteler yapıyoruz."

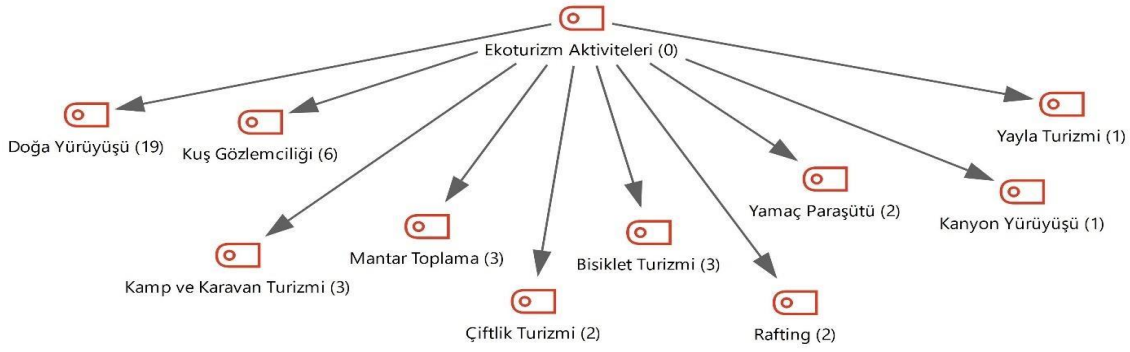
K2- "Doğa yürüyüşleri, plaj turizmi, şelale gezileri, tarihi ve kültürel turlar, maden müzesi ziyaretleri az da olsa yapılıyor çünkü bu turizm çeşidi yeni yeni ortaya çıkan bir turizm çeşididir."

K3- "Kilimli 'de yamaç paraşütü ile ilgili projeye başladık ve hala devam etmekteyiz. Çatalağzı ve Radar Tepesi'nde yamaç paraşütü için müsait yerlerimiz bulunmaktadır. Radar Tepesi'nde BAKKA ile ortak çalıştığımız henüz projelendirme sürecinde olan bir projemiz daha mevcut. Bu proje kapsamında Radar Tepesi'nde ekoturizme yönelik çalışmalar yapmaktayız; misafirlerin konaklamaları için bungalov evler, doğayı tanımaları için yürüyüş parkurları proje kapsamına örnek verilebilir."

K7- "Mantar yetiştiriciliği var, doğa yürüyüşlerimiz var köylü pazarımız var, yeşil bitki üretimimiz var, kamp alanlarımız var, doğayı dinleyecek güzel yerlerimiz var."

K8- "Yürüyüş parkurları, yayla ziyaretleri kuş gözlemciliği gibi çeşitler var ancak bu etkinliklere katılım çok fazla olmuyor."

Şekil 9: Ekoturizm Aktiviteleri Adı Altında- Hiyerarşik Kod-Alt kod Modeli

SONUÇ

Ekoturizm, sürdürülebilirlik ilkesini temel alan ve çevre bilincine önem veren alternatif turizm türüdür. Ekoturizm, kitle turizminin çevreye verdiği zararları en aza indirmeyi amaçlamakta; bu doğrultuda çevrenin korunmasını, biyolojik çeşitliliğin devamını sağlamayı ve yerel halkın ekonomik ve sosyal kalkınmasını desteklemeyi hedeflemektedir. Genellikle doğaya zarar vermeyen aktiviteleri içeren ekoturizm, doğa yürüyüşleri, kuş gözlemciliği, bisiklet sürme, yamaç paraşütü, fotoğraf çekme ve kampçılık gibi etkinlikleri kapsamaktadır. Bu doğrultuda ekoturizm, doğal alanların korunmasına yardımcı olurken, yerel halkın ekonomik olarak kalkınmasına, kültürel mirasın korunması ve çevre bilincinin artırılmasına da destek olmaktadır. Aynı zamanda, sürdürülebilir bir şekilde doğayı olduğu gibi gelecek nesillere aktarmayı amaç edinmektedir. Bu araştırma, Zonguldak ilinin ekoturizm potansiyelini belirlemek ve bu doğrultuda yerel yönetimlerin görüş ve önerilerini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yerel yönetim temsilcileriyle yapılan görüşmeler doğrultusunda, Zonguldak ilinin sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi değerlerin ekoturizm açısından önemli fırsatlar sunduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, sürdürülebilir ekoturizm faaliyetlerinin geliştirilmesi için çeşitli zorlukların ve düzeltilmesi gereken noktaların olduğu da belirlenmiştir. Zonguldak ili, sahip olduğu ormanlık alanlar, mağaralar, akarsular, flora ve fauna çeşitliliği, kıyı ekosistemleri ve doğal parklarla ekoturizme uygun bir destinasyon olarak öne çıkmaktadır. Özellikle doğa yürüyüşü, mağara turizmi, kırsal turizm ve kuş gözlemciliği gibi ekoturizm faaliyetleri için potansiyel bir destinasyon özelliği taşımaktadır. Ancak bu potansiyelin yeterince değerlendirilemediği, altyapı eksiklikleri, tanıtım yetersizlikleri, bütçe yetersizliği, yetkili personel eksikliği ve koordinasyon eksikliği nedeniyle ekoturizmin bölge ekonomisine katkısının yeterli olmadığı görülmüştür. Katılımcıların cevapları Saraçoğlu ve Kanca (2022)'nin çalışmasındaki altyapı ve üstyapı sorunları, eğitilmiş personel sayısının az olması, ekoturizm kapsamındaki tanıtım eksikliği, bütçe eksikliğinin olması, şehirde ekoturizmi geliştirecek projelerin yapılmaması ifadeleriyle örtüşmektedir.

Katılımcılar, Zonguldak'ta ekoturizmin gelişmesi için öncelikle ulaşım ve konaklama altyapısının güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Öztekin ve Çolak (2022)'in çalışmasında ekoturizm bakımından başlıca eksik yönler olarak Zonguldak ilindeki yetersiz konaklama altyapısı, tanıtım çalışmalarının yapılmaması ve bu alanlardaki alt yapı sorunlarının çözülmemesi olarak belirtilmiştir. Nayim ve Yaman (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada elde edilen sonuçlardan, Eskipazar yöresinin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel peyzaj değerlerinin, önemli bir ekoturizm potansiyeline sahip olduğu ancak ekoturizm potansiyelinin kullanılmasında turistik alt yapının ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığı sonuçları ile de benzerlik göstermektedir. Bu noktada doğal alanlara erişimin kolaylaştırılması, yürüyüş

parkurlarının düzenlenmesi ve çevre dostu konaklama tesislerinin artırılması, sürdürülebilir turizm açısından önem teşkil etmektedir. Ayrıca, ekoturizm alanlarının korunmasına yönelik daha etkili yönetim stratejilerinin geliştirilmesi, bu alanda donanımlı ve ilgili uzmanlarca planlamaların yapılması gerekmektedir.

Araştırma bulguları, tanıtım ve farkındalık çalışmalarının yetersiz olduğunu göstermektedir. Zonguldak'ın ekoturizm potansiyelinin hem yerel halk hem de turistler tarafından yeterince bilinmediği ve yerel halkın aktif bir şekilde katılım göstermediği, bu nedenle hedef kitleye yönelik teşvik edici tanıtım ve farkındalık çalışmalarına ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir. Katılımcılar, bölge halkının ekoturizm konusunda bilinçlendirilmesinin, bu alandaki girişimlerinin desteklenmesinin ve yerel halkın ekoturizmden yararlanmasının; sürdürülebilir turizm açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir. Yerel halkın farkındalık düzeyinin yüksek olması ve ekoturizm faaliyetlerine yönelik olumlu bir tutuma sahip olmaları bölgede ekoturizmin gelişmesine katkı sağlayan önemli etkenlerden biridir. Bu nedenle:

- Ekoturizm planlamalarına ve uygulamalarına yerel halkın dahil edilmesi,
- Yerel halk başta olmak üzere tüm paydaşlara ekoturizmle ilgili eğitimlerin verilmesi,
- Doğa rehberliği, el sanatları ve yöresel ürünlerin ekoturizm çerçevesinde pazarlanması konularında yerel halkın aktif rol almasının sağlanması,
- Ekoturizm festivallerinin ve tematik turların düzenlenmesi,
- Yerel halkın ekoturizm faaliyetlerine katılımının artırılması,
- Bölgede gerçekleştirilen yerel festivallerde ekoturizm faaliyetlerine yer verilmesi,
- Yerel medya, billboardlar ve sosyal medya hesapları üzerinden ekoturizmle ilgili tanıtımlara ağırlık verilmesi,
- Yerel halkın ekoturizm farkındalığının artırılması, bölgede ekoturizmin gelişmesi ve bölgeyi daha fazla ekoturistin ziyaret etmesi açısından önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, Zonguldak'ın ekoturizm açısından önemli fırsatlar barındırdığı ancak mevcut durumda bu potansiyelin yeterince değerlendirilemediği tespit edilmiştir. Yerel yönetimlerin destekleyici politikalar geliştirmesi, sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda planlamaların yapılması, yerel yönetim birimlerinin koordineli olarak çalışması, ekoturizmle ilgili projelerin geliştirilmesi için kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğinin sağlanması, altyapı iyileştirmelerinin gerçekleştirilmesi, tanıtım faaliyetlerinin artırılması ve çevrenin korunması halinde Zonguldak'ın ekoturizm alanında önemli bir destinasyon haline gelebileceği öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, G., & Üzülmaz, M. (2017). Sürdürülebilir gastronomi turizmi kapsamında otantik yiyeceklere yönelik bir inceleme. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 5(Special Issue 2), 301-309.
- Akın, T., & Gül, A. (2020). Isparta-Atabey yöresinin ekoturizm potansiyeli ve turizm rotalarının belirlenmesi. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 5(2), 221-240.
- Akkuş, F. G., & Gül, A. (2020). Kentsel ekoturizm açısından Isparta kent insanının talep ve eğilimleri. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 5(2), 181-200.
- Altınok Çalışkan, S. E., & Uzun, O. (2023). Ekoturizmin Türkiye ve dünyadaki gelişimi. *Kent Akademisi*, 16(2), 989-1002.
- Apalı, Y. (2015). Ekoturizmin sosyolojik açıdan değerlendirilmesi ve Ardahan'ın ekoturizm potansiyeli. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 111-124.
- Arıcı, E. (2022). *İskandinav ülkelerinde ekoturizm faaliyetleri* (Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <https://acikerisim.erbakan.edu.tr/items/301cca2b-8616-4e3a-aa11-8ae3c0d414f6>
- Arpacı, Ö., Zengin, B., & Batman, O. (2012). Karaman'ın mağara turizmi potansiyeli ve turizm açısından kullanılabilirliği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(2), 59-64.
- Avcıokurt, C. (2017). *Turizm sosyolojisi: Temel ve yapısal yaklaşım*. Detay Yayıncılık.
- Bekdemir, Ü., & Elmacı, S. (2014). Giresun ilinin eko-turizm potansiyeli ve değerlendirme olanakları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(Bahar), 1-30.
- Björk, P. (2007). Definition paradoxes: From concept to definition. In J. Higham (Ed.), *Critical issues in ecotourism: Understanding a complex tourism phenomenon* (pp. 23-45). Elsevier Linacre House.
- Blamey, R. K. (2001). Principles of ecotourism. In D. B. Weaver, K. F. Backman, E. Cater, P. F. Eagles, & B. McKercher (Eds.), *The encyclopedia of ecotourism* (pp. 5-22). CABI Publishing.
- Buckley, R. (2013). Defining ecotourism: Consensus on core, disagreement on detail. In R. Ballantyne & J. Packer (Eds.), *International handbook on ecotourism* (pp. 9-14). University of Queensland, School of Tourism.
- Butler, R. W. (1990). Alternatif turizm: İnandırıcı bir umut mu yoksa Truva atı mı? (S. Mansuroğlu, Dü.). In *Turizmde seçme makaleler: 7* (TUGEV Yayını No: 13).
- Camprubí, R., & Coromina, L. (2016). Content analysis in tourism research. *Tourism Management Perspectives*, 18, 134-140.
- Collin, P. H. (2004). *Dictionary of environment and ecology*. Bloomsbury Publishing.
- Çalışkan, A. (2020). *Hatay'ın ekoturizm potansiyeli ve yerel halkın ekoturizme bakış açısı* (Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <https://acikerisim.erbakan.edu.tr/items/90448987-4639-4cea-86a2->

66b298c2f908

Çeşmeci, N., & Kırıcı Tekeli, E. (2018). Göreme Tarihi Milli Parkı'nın sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmesi. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 10(40), 148-155.

Delen, N. N. (2022). *Paris'teki (Fransa) ekoturizm faaliyetleri ile ekoturist ve yerel halkın ekoturizme yönelik tutumları* (Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi). Akdeniz Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <http://acikerisim.akdeniz.edu.tr/xmlui/handle/123456789/7035>

Demir, C., & Çevirgen, A. (2006). *Turizm ve çevre yönetimi: Sürdürülebilir gelişme yaklaşımı*. Nobel Yayın Dağıtım.

Dinç, A., & Karakök, H. (2021). Türkiye'de ekoturizm alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000-2020). *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11(1), 241-255.

Doğan, M. (2011). Mengen ve çevresinin ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Coğrafya Dergisi*, 22(1), 14-26.

Erdoğan, N. (2003). *Çevre ve (eko)turizm*. ERK Yayıncılık.

Erkol Bayram, G. (2016). Alternatif turizm tanımı ve kavramlar. In A. Yaylı & Ö. Sürücü (Eds.), *Özel ilgi turizmi* (ss. 2-18). Detay Yayıncılık.

Gheorghe, L. A., & Udrescu, M. A. (2018). Management model of ecotourism services quality analysis. *Romanian Statistical Review*, 2, 119-136.

Gültekin, Y. S., & Gültekin, P. (2000). The effects of ecotourism activities on forest villagers in Düzce. In R. Efe, M. Zencirkıran, J. A. Wendt, Z. Tümsavaş, H. Ünal, & B. Borisova (Eds.), *Current trends in science and landscape management* (pp. 685-700). Sofia St. Kliment Ohridski University Press.

Haas, H. C. (2003). Sustainability of small-scale ecotourism: The case of Niue, South Pacific. In M. Lück & T. Kirstges (Eds.), *Global ecotourism policies and case studies: Perspectives and constraints* (pp. 147-166). Channel View Publications.

Hill, J., & Gale, T. (2009). Ecotourism and environmental sustainability. In J. Hill & T. Gale (Eds.), *Ecotourism and environmental sustainability: Principles and practice* (pp. 3-16). Ashgate.

Kahraman, N., & Türkay, O. (2006). *Turizm ve çevre*. Detay Yayıncılık.

Kaplan, S. (2013). *Community-based ecotourism for sustainable development in Eastern Black Sea Region: An evaluation through local communities' tourism perception* (Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <https://open.metu.edu.tr/handle/11511/22990>

Kasalak, M. A. (2015). Dünya'da ekoturizm pazarı ve ekoturizm'in ülke gelirlerine katkıları. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 2(2), 20-26.

Kaya, F., & Yıldırım, G. (2020). Ekoturizm potansiyeli açısından Doğu Karadeniz Bölgesi'nin değerlendirilmesi. *Tourism and Recreation*, 2(2), 125-133.

Kaypak, Ş. (2012). Ekolojik turizm ve sürdürülebilir kırsal kalkınma. *Karamanoğlu Mehmetbey*

Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14(22), 11-29.

Kızılaslan, N., & Özyurt, Ç. (2012). Sürdürülebilir kırsal kalkınmada ekoturizmin önemi: Tokat ili örneği. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 1, 50-62.

Kök, A., & Akyurt Kurnaz, H. (2020). Doğa rehberliğine bir nefes: Bolu'nun yürüyüş yolları. *Turist Rehberliği Nitel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 66-78.

Köroğlu, Ö. (2015). Turizmin çeşitli kriterlere göre sınıflandırılması. In Z. Aslan (Ed.), *Genel turizm* (ss. 111-178). Grafiker Yayınları.

Köroğlu, Ö., & Güzel, Ö. (2022). Turist rehberlerinin kültürel arabuluculuk rol boyutlarını belirlemeye yönelik nitel bir araştırma. *Journal of Travel and Tourism Research*, 20, 1-30.

Kuter, N., & Ünal, H. (2009). Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri. *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 9(2), 146-156.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü. (2024). *Turizm istatistikleri, Ocak-Mart*. Araştırma ve Değerlendirme Daire Başkanlığı.

Muscoe, M. (1995). A sustainable community profile. *Places*, 9(3), 30-37.

Nayim, Y. S., & Yaman, S. Ö. (2019). Eskipazar (Karabük) peyzajının ekoturizm açısından değerlendirilmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 21(2), 336-349.

Newsome, D., Milewski, A., Phillips, N., & Annear, R. (2002). Effects of horse riding on national parks and other natural ecosystems in Australia: Implications for management. *Journal of Ecotourism*, 1(1), 52-70.

Öztekin, E. (2021). Zonguldak ilinin ekoturizm potansiyeli ve SWOT analizi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26(45), 171-182.

Öztekin, E., & Çolak, S. (2022). Sürdürülebilir ve düşük karbon emisyonlu kentsel alanlar için eko şehir kavramı: Zonguldak ili için öneriler. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 9(2), 62-73.

Saraçoğlu, S., & Kanca, B. (2022). Yerel paydaşların ekoturizm algısı ve görüşleri: Ordu ili örneği. *Karadeniz Araştırmaları*, 19(76), 1293-1309.

Seçal Sarıgül, S., & Sungur, A. (2023). Investigation of sustainability components in small tourism cities: The case of Akyaka. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 16(94), 257-289.

Somuncu, M. (2004). Dağcılık ve dağ turizmindeki ikilem: Ekonomik yarar ve ekolojik bedel. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-21.

Şengül, S., & Genç, K. (2016). Festival turizmi kapsamında yöresel mutfak kültürünün destekleyici ürün olarak kullanılması: Mudurnu İpekyolu Kültür Sanat ve Turizm Festivali örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 79-89.

Tekin, Ö. (2016). Alternatif bir turizm türü olarak yayla turizmi ve Bozkır ilçesinin potansiyelinin değerlendirilmesi. In *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır* (ss. 1093-1108).

Tekin, Ö. (2017). Ekoturizm açısından Konya ili doğa yürüyüşü rotaları üzerine bir araştırma. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 377-400.

- Tuna, M. (2007). *Turizm, çevre ve toplum (Marmaris örneği)*. Detay Yayıncılık.
- Tükeltürk, Ş. A., & Yılmaz, İ. A. (2013). Ekoturizm. In Ş. A. Tükeltürk & M. Boz (Eds.), *Turizmde güncel konu ve eğilimler* (ss. 3-30). Detay Yayıncılık.
- Türker, N. (2012). *Zonguldak-Karabük-Bartın illeri turizm sektör analizi*. Türmatsan Matbaacılık.
- Türker, N. (2013). Batı Karadeniz bölümü ekoturizm kaynaklarının değerlendirilmesi ve bir ekoturizm rotası önerisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(4), 1093-1128.
- Türker, N., & Çetinkaya, A. (2009). *Batı Karadeniz bölümü ekoturizm potansiyeli*. Detay Yayınları.
- Usta, Ö. (2008). *Turizm: Genel yapısal yaklaşım*. Detay Yayıncılık.
- Wearing, S., & Neil, J. (2009). *Ecotourism: Impacts, potentials and possibilities?* Butterworth-Heinemann.
- Wight, P. A. (2003). Supporting the principles of sustainable development in tourism and ecotourism: Government's potential role. In M. Lück & T. Kirstges (Eds.), *Global ecotourism policies and case studies* (pp. 50-72). Channel View Publications.
- Yaylı, A., & Sürücü, Ö. (2016). *Özel ilgi turizmi*. Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yücel, C. (2002). Turizmde yükselen değer: Ekoturizm. *TÜRSAB Dergisi*, 219, 1-7.
- Zonguldak Valiliği & Zonguldak İl Özel İdaresi. (2024). *Zonguldak turizm master planı*. Akdan.

Çatışma Beyanı: Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi, kurum veya kuruluşun finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür: Bu araştırma, TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında desteklenmiş olup, çalışmanın her aşamasında katkı sağlayan kişi ve kurumlara en içten teşekkürlerimi sunarım. Öncelikle, proje sürecinde değerli bilgi ve yönlendirmeleriyle bizlere rehberlik eden danışman hocamız **[Nalan ALBUZ]**'a teşekkür ederiz. Kendisinin akademik rehberliği ve desteği, araştırmanın şekillenmesinde oldukça önemli bir rol oynamıştır.

Etik Kurul İzni: Bu araştırma, T.C. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 22.11.2024 tarih ve 527546 sayılı onayı ile, 29.05.2014 tarih ve 2014/08-13 sayılı senato kararı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada yazarların katkı oranları şu şekildedir: Ayşe AKKOCA katkı oranı %50, Doç. Dr. Nalan ALBUZ katkı oranı %25, Cafer ALKAN %25 katkı sağlamıştır.